

Sven Ljungbergs födelsehem

Byggnadsminnen i Kronobergs län

Sven Ljungbergs födelsehem

Sven Ljungbergs födelsehem

Byggnadsminnen i Kronobergs län

Sven Ljungbergs födelsehem. Byggnadsminnen i Kronobergs län.

Text: Lina Karlsson, Stockholms Byggnadsantikvarier AB

Omslagsfoto: Stefan Höglin 2013

Layout: DanagårdLitho

Utgivare: Länsstyrelsen i Kronobergs län

Hemsida: <http://www.lansstyrelsen.se/kronoberg>

Tryckeri: DanagårdLitho

Tryckeri: 2013

ISBN: 978-9189285-42-2

Dnr: 439-5002-12

Innehåll

Förord.....	7
Familjen, huset och staden	8
Ljungby – Ljungbergarnas arena.....	10
Familjen Ljungberg	18
Elofs och sönerns avtryck i staden	27
Villan i kvarteret Gertrud	37
Villans värn – vägen till byggnadsminnesförklaring	68
Källor och litteratur.....	74

Foto: Stefan Höglin 2013

Förord

Konstnärsfamiljen Ljungberg har satt sin prägel på Ljungby stad under 1900-talet genom sin målerifirma och sitt konstnärsskap. Fadern, målarmästaren och byggaren Elof Ljungberg lät 1904 uppföra familjens bostad i Kv Gertrud. En tidstypisk trävilla, som idag utgör ett av de äldre husen i staden. Villan och övriga hus i kvarteret har de karaktäristiska ”Ljungbergfärgerna” i starka lekfulla färgställningar.

Tre av Elof Ljungbergs sex barn ägnade sitt liv åt konsten - Sigurd ”Sigge”, Karl och Sven. Sigge var den som tog över målerifirman efter sin far. Även Karl var verksam i firman. Sven Ljungberg hade en färgstark personlighet och var verksam som konstnär, författare och samhällsdebattör. Under 1980-talet var han direktör och sedermera rektor på Kungliga Konsthögskolan i Stockholm. Både Sigge och Sven Ljungberg följde stadsutvecklingsdebatten i Ljungby, som var en av de städer i Sverige som rev flest byggnader under 1960-talets stadssaneringar. De kritiserade politikernas beslut och Sven Ljungberg dokumenterade staden i bild.

Sven Ljungbergs födelsehem fick ett statligt skydd och förklarades som byggnadsminne 2005. Inom kvarteret Gertrud finns även Sigge Ljungbergs funkishus från 1935, Sven Ljungbergs hem från 1968 och Ljungbergmuseet, som byggdes 1990 och byggdes ut 2002, efter ritningar av Sven Ljungbergs son arkitekt Pontus Ljungberg.

Skriften ingår i Länsstyrelsens serie om byggnadsminnen i länet, vilken syftar till att lyfta fram och sprida kunskap om länets kulturhistoriskt särskilt värdefulla byggnader och anläggningar. I denna skrift ger byggnadsantikvarie Lina Karlsson, Stockholms byggnadsantikvarier, en inblick i byggnadernas historia.

Kristina Alsér
Landshövding

Heidi Vassi
Länsantikvarie

Familjen, huset och staden

Sven Ljungbergs födelsehem, fastigheten Gertrud 25, är byggnadsminne sedan 2005. Utmärkelsen motiveras mycket av att fastigheten förenar flera kulturhistoriska kvalitéer, däribland personhistoria i form av den färgstarka familjen Ljungberg, arkitekturhistoria som gott exempel på en för staden tidigare vanlig villaarkitektur från det tidiga 1900-talet, samt samhällshistoriskt värde som representant för en del av Ljungbys historia.

Länsstyrelsen i Kronoberg skriver följande i sin motive-ring:

[... Huvudbyggnaden] är ett bra exempel på Elof Ljungbergs byggnadsstil, som i början av seklet var byggd i en blommande sekelskiftsarkitektur och senare övergick i 20-talsklassicism och funktionalism. [...] Byggnaderna i kv Gertrud med omgivande trädgårdsmiljö är av kulturhistoriskt intresse genom sin tidstypiska byggnadsstil och genom anknytningen till Ljungbyprofilen Elof Ljungberg och hans familj som under minst ett sekel satt sin prägel på Ljungbys bebyggelser.

Familjen Ljungberg är synonym med måleri i olika former: fasader, dörrar, schabloner, tavelmåleri och marmorering. Paradoxalt nog var det samtidigt så att villan i kvarteret Gertrud 25, fadern och målarmästaren och byggaren Elof Ljungbergs eget hus, sällan blev färdigmålat, då han alltid hade många andra hus att måla under somrarna. ”Det blev som kaptenen gick i byn och pratade att i år målar målarmästare Ljungberg sin gavel”, skriver sonen Sven Ljungberg. När söner också arbetade i firman räckte dock tiden bättre, och Sven beskriver en fasadmålning i 1930-talets början:

”vi gjorde det på sommarkvällarna. Den gamla färgen var rosafärgad, men nu hade funktionalismen gjort sitt seger-tåg genom världen. Då blev alla gamla villor (de hade inte utplånats då) vitmålade eller lätt bruna. Vi kostade på oss en gråaktig färg på knutar och foder. Vi hade långa stegar av trä, som ändå inte räckte ända upp i spetsarna. Då fick vi med rep binda ihop två stegar så vi kom åt överallt. På den tiden brukade man måla om husen ungefär vart femte år, och en stor villa som den här när man målade åt folk kostade 350-450 kronor.”

Idag är varken Elof eller någon av sönerna i livet, men i staden Ljungby och i synnerhet kvarteret Gertrud finns gott om spår av familjen Ljungberg och dess verksamhet. Här påträffas hus ritade av Elof, dörrar målade av sonen Sigge och utsmyckningar av Sven. Ljungbergsmuseet och Svens många böcker om sin familj och staden förstärker relationen dem emellan. Familjens villa, som Elof byggde 1904, kom att utgöra basen för stadens mesta konstnärsfamilj och blev genom sonen Sven sannolikt ett av Sveriges mest avbildade bostadshus. Också idag fångar den lekfulla gestaltningen betraktarens blick med sitt detaljrika snickeri och färggranna fasader, då något i detta vittnar om att även dess historia och forna invånare delar samma färgrikedom.

Sven Ljungbergs födelseham, kv Gertrud 25, sett från Kungsgatan. Foto: Stefan Höglén 2013

Ljungby – Ljungbergarnas arena

För att teckna en bakgrund till villan i fastigheten Gertrud 25 och till familjen Ljungberg, bör en inblick först ges i staden Ljungbys historia och dess karaktär vid tiden då familjen verkade på orten och villan uppfördes. På samma sätt som staden bär spår av familjens verksamheter, så var också familjen i hög grad präglad av staden och på olika sätt uppmärksammade de den i sitt arbete.

Tillkomsten av staden

Ljungby ligger i sydvästra Småland, i Kronobergs län. Den är som stad väldigt ung, men som boplatz en av södra Sveriges äldsta. Lagadalen, öster och väster om ån Lagan, befolkades tidigast för 10 000 år sedan, och under bondestenåldern befolkades dess lättbearbetade näringsfattiga sluttningar. Under brons- och järnåldern spred sig en växande befolkning över ett större område. De första namngivna invånarna på platsen för dagens Ljungby, Astrad och hans son Göträd, kända genom runstenen *Replösastenen* från 800-talet, står sedan 1952 staty på Stora torg i Ljungby. Talrika gravrösten, som *Kunghögen* och *Höga rör* samt många fornfynd, vittnar om en mycket lång bebyggelsehistoria.

Ljungby bys inägor 1796. ©Lantmäteriet Gävle 2011
Medgivande I 2011/0590.

F.12

År 1790 den 2. Maj till Samvitts Känslor
 Laga Övermyndig. Gengly. Hög Öfverste Högst
 Kungliga. medel. Den höfdest. Kungliga. den till
 en höfdest. Kungliga. Kungliga. Kungliga.
 Hög Öfverste Högst.
 Hög Öfverste Högst.

Ljungby socken 1849. ©Lantmäteriet Gävle 2011 | Medgivande I 2011/0590.

Från järnålderns slut fram till 1800-talets början bestod nuvarande Ljungby av sju byar, däribland Ljungby by. Denna bestod av fem gårdar på platsen för dagens Gamla torg, runt Ljungby Gästgivargård och den gamla kyrkan från 1100-talet. Kyrkan som låg vid nuvarande Märta Ljungbergsparken

revs 1857. Märta Ljungberg, född 1656, är historiskt sett en av ortens mest betydelsefulla personer. Hon var driftig ägare till Ljungby Gästgivaregård som genom fastighetsaffärer och en donationsfond baserad på hennes stora fastighetsinnehav kom att sätta stor prägel på orten. Hennes gästgiveri lade

Ljungby Gamla torg med Eskilsgård i fonden och till vänster gästgivaregården.

tillsammans med handel och tingsplats grunden till stadens utveckling, och när Ljungby fick köpingsrättigheter 1828 och en stadsmässig bebyggelse efter rätvinklig stadsplan anlades under 1830- och 40-talet, baserades detta till stor del på mark köpt ur Märtas donationsfond.

Vid 1800-talets mitt bestod området för dagens Ljungby kommun av 19 landskommuner samt municipalköpingen Ljungby, som år 1900 fick beskattningsrätt och jurisdiktion. 1921 blev köpingen municipalsamhälle i landskommunen

Ljungby innan ombildning till Ljungby stad 1936. Stadsvapnet pryddes med Lagan, hantverk och handel. Tätorten växte kraftigt under 1900-talet, starkast mellan 1940- och 60-talet. Vid kommunreformen 1971 bildades Ljungby kommun av Ljungby stad, fem landskommuner och två socknar. Ljungby blev tidigt en företagastad med stor entreprenörsanda och 2010 har Ljungby kommun med 27 000 invånare mer än 2 000 företag, både små och stora, internationella.

Ljungby Tingshus uppvisar ett gott exempel på Ljungbergfärgerna.

Platsen har länge varit en knutpunkt för viktiga handelsvägar med Lagan som första kommunikationsstråk. 1878 drogs Vislanda-Bolmens järnväg genom staden och 1899 Skåne-Smålands järnväg. Järnvägen anlades rakt genom stadskärnan, diagonalt mot kvartersbildningarna, och trots att båda linjerna lades ner under 1960-talet, utgör järnvägssträckningen fortfa-

rande ett tydligt inslag i stadsbilden. Lagan, gång- och ridstigar, Kungsvägen, Riksettan och senast E4, som i staden möter Riksväg 25, har dock mer än järnvägen påverkat staden och dess bebyggelse.

Äldre foto på Stora
Torget innan branden.
Ur Gunnar Sjöholms
vykortssamling,
Ljungby kommunarkiv

Den lantliga villastaden

Bebyggelsen i Ljungby var länge gles och låg, men blev med järnvägsetableringen mer representativ och stadsmässig. Den unga centralorten hade under 1900-talets första decennier en lantlig villakarakter, med stora gårdar med trähus med snickarglädje helt i liv med gatan och ekonomibyggnader inne i kvart-

eren. Villan i kvarteret Gertrud 25 är en representant för denna äldre villabebyggelse, av vilken även ett fåtal andra objekt finns bevarade utspridda i staden. Många trädgårdar var i stil med husen sirligt dekorerade med rundlar och slingrande gångar, lummiga med träd och buskar som videkornell och hagtorn. Klippta och tuktade trädalléer fanns utmed många gator.

Stora Torget innan branden, med gamla Stadshotellet och till höger Cosmoramabiografen som Sven och Sigge Ljungberg tog hand om och som idag står i kvarteret Gertrud. Ur Gunnar Sjöholms vykortssamling, Ljungby kommunarkiv.

I Ljungby uppfördes det under 1900-talets första decennier många stora trävillor i snickar-glädjens tecken. Deras färgsättning varierade över tid. Vid sekelskiftet 1900 och under tidigt 1930-tal dominerade en ljus färgskala, fasader i vita färger med svag brytning i gulockra och grön umbra, och listverk gråvioletta till bruna av brun umbra. Däremellan har kraftigare och mer varierande färgsättningar varit mer populära, främst målade av familjen Ljungbergs målarfirma och under tydlig påverkan av familjens färgsinne och stil.

Staden efter brand och sanering

Idag präglas Ljungbys stadsbild av tidstypisk 1950- och 60-talsbebyggelse. Främsta orsak till detta är den stora brand som drabbade centrum sommaren 1953, då ett femtontal hus vid Stora torget brann ner. 1960 brann sedan gamla Stadshotellet från 1923, och ersattes av hotell Terazza, uppförd i en storskalig modernism. Samtidigt slog moderna stadsideal igenom och delar av den äldre bebyggelse som överlevt branden revs för att ge plats åt mer tidsenlig centrumbebyggelse. Tellushuset vid

Foto: Hotell Terazza SBA 20110208lk 002.

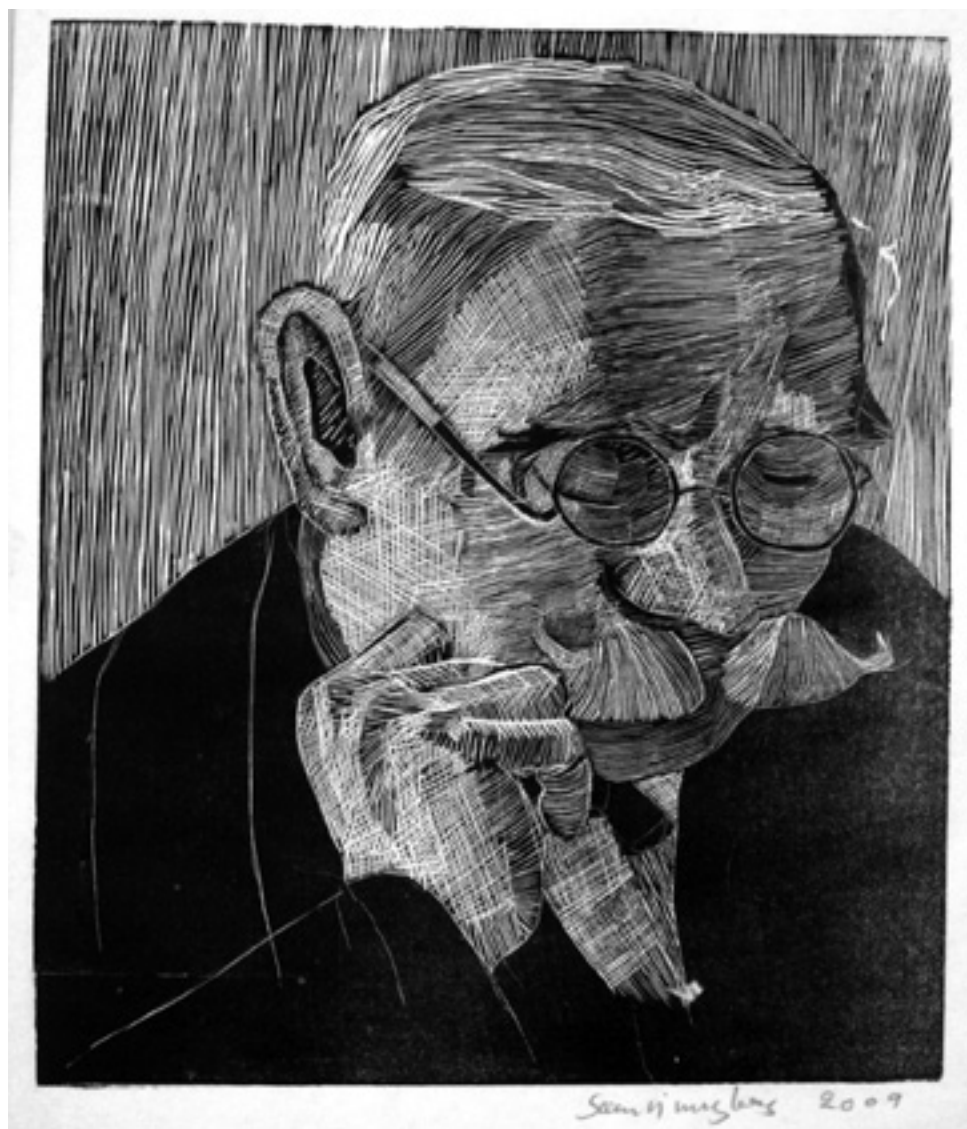

Stora torget är ett av få centrala hus från sekelskiftet 1900 som överlevt branden och följande stadssaneringar. På 1980-talet antog Ljungby kommun en centrumplan, där ändrad gatustruktur innebar att Storgatan förlorade sin roll som centralt stråk. 2011 pågick arbete med en ny centrumplan, denna gång med inriktning på omdaning av järnvägsområdet, gator och torg.

1960-talets stadsomvandling spred sig även utanför stadskärnan, där flera villaområden förnyades. Kvarteret Gertrud tillhör stadens äldsta villakvarter och samtidigt ett av de bäst

bevarade. Förutom ett senare byggt museum, Ljungbergsmuseet, och en villa Sven Ljungberg uppförde 1968, är endast en av kvarterets villor uppförd efter 1930-talet.

Familjen Ljungberg

Elof – trägravyr av sonen
Sven Ljungberg.

Familjefoto med Blända till vänster. Därefter Kalle, Sven, Nisse och Elof.

Elof och Blända

Ljungbergfamiljen har sina rötter i trakterna runt Ljungby i södra Småland. Elof Ljungberg föddes 1872 i Göteryd några mil från Ljungby, där hans far var småbrukare och skomakare. Han behöll kontakten med hembyn och ägde tillsammans med brodern Alfred en liten stuga och en skogsbit invid

faderns hus. Elof gifte sig 1897 med Blända Sjöberg, som var född 1874 och kakelugnsmakardotter från Vedåsa vid sjön Möckeln, Gunnaryd. Tillsammans flyttade de till Ljungby på 1890-talet, där Elof etablerade sig som målarmästare.

Bländas bröder August och Johan fortsatte i faderns spår och hade kakelugnsmakeri vid Bolmstadsvägen i Ljungby,

Familjefoto. Från höger Bländas bror August Sjöberg, Sven, Blända, Elofs bror Claes, Elofs far Petter, Petters bror, Elof, därefter eventuellt "faster Alma" samt ej namngiven dam.

medan hon själv hela livet arbetade som tvätterska och glansstrykerska. Glansstrykning innebar att man med hjälp av stärkelse, borax och stearin och ett hett strykjärn gned stärkkragar, manschetter oh dylikt. Av behandlingen blev de styva och blanka, innan man gav dem önskvärd form med hjälp av strykjärnet. Likt det traditionella ådrings- och schablonmåleri Elof representerade, är också glansstrykning ett område som idag närmast fallit i glömska.

Elof och Blända fick sex barn, varav fem nådde vuxen ålder. Dottern Ellen dog i lunginflammation 1929, 18 år gammal. Nils blev banktjänsteman hos Smålandsbanken, Sigurd (Sigge) och Karl blev kvar i målerifirman, Sven blev konstnär, och systemen Edit gifte sig och fick tre barn. Elof dog vid 78 års ålder 1950 och Blända 1962, 88 år gammal.

Ljungbyhus, Den gudomliga staden. Målning av Sigge Ljungberg.

Sigge – färgsättaren och berättaren

Efter att Sigge på 1920-talet tillbringat fem år i USA återvände han hem och började arbeta i familjeföretaget. Efter Elofs död övertog han också huvudansvaret. Även han hade breda konstnärliga ambitioner och efter att ha börjat måla tavlor på 1940-talet deltog han i konstutställningar under 1950- och 60-talet, bland annat på Lillievalchs och Färg och Form i Stockholm. Hans tavelmåleri var berättande och liksom hans husmåleri färgstarkt och uttrycksfullt. I sitt måleri dokumenterade han Ljungby innan branden 1953 och i slutet av sitt

liv, fram till sin död 1979, målade han främst barndomsminnen och motiv från Gamla Testamentet.

Sven – konstnären

Sven Ljungberg är den mest namnkunniga i familjen, känd som konstnär långt utanför Ljungbys gränser och på 1970-talet och något år in på 1980-talet direktör och senare rektor på Kungliga Konsthögskolan i Stockholm. Han inledde sin yrkesbana inom familjeföretaget och vid 17 års ålder, inspirerad av Elofs bror Claes, började han en teckningskurs hos

De tre männen Sadrak, Mesak och Abed Nego i ugnen innan elden tändes. Målning av Sigge Ljungberg.

Sven i sin ateljé i gårdshusets vindsrum 1939.
Ur samlingen Hertzbergs Foto, Ljungby stadsarkiv.

Hermods. På denna följde Tekniska skolans aftonskola (nu Konstfack) i Stockholm och reklamteckning vid Nyréns institut, innan han började på Kungliga Konsthögskolan hösten 1934. Studierna avslutades 1939 med Jenny Linds stora resestipendium, av vilket han nyttjade en del till en Italienresa 1940. 1943 flyttade Sven tillbaka till Ljungby, då med hustrun Ann Margret Dahlqvist-Ljungberg, även hon framgångsrik konstnär och illustratör. De två träffades 1940, gifte sig 1942 och fick tillsammans sönerna Pontus och Jonas. Ann Margret avled 2002. Under en stor del av sitt liv reste Sven varje sommar till Cupra Marittima i Italien och det var i Italien han

avled 2010, 96 år gammal.

Svens måleri utgör en unik dokumentation av Ljungbys utveckling, däribland skildringar av den stadssanering han följde nära på 1960-talet. Redan på 1940-talet byggde Sven en ”rullande ateljé” för att kunna måla utomhus vintertid utan att störas av vädret. Längre hade han ateljé på gårdshusets vind vid barndomshemmet, innan han 1953 uppförde en ateljé i nuvarande fastigheten Gertrud 15.

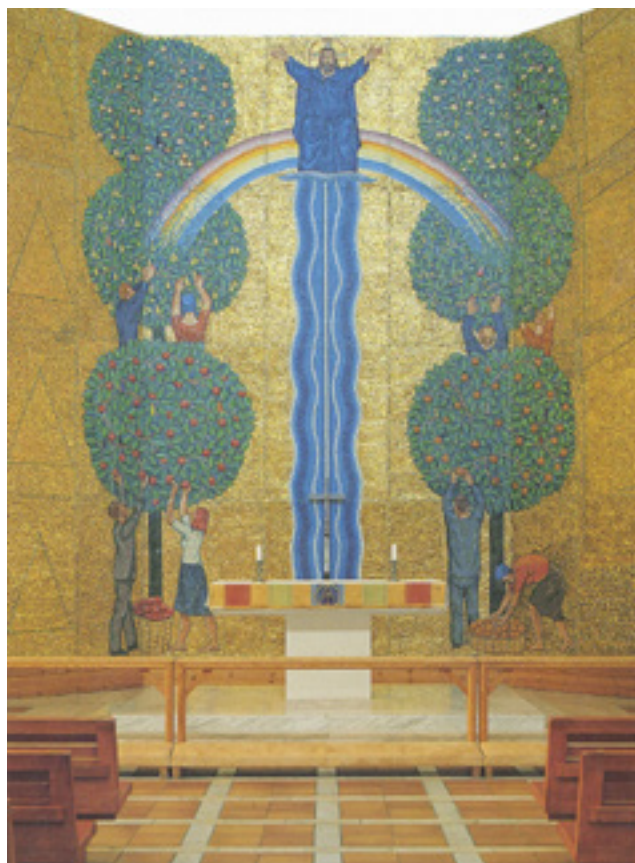
Svens konstnärliga register var brett med både oljemåleri, träsnitt, kyrkomosaiker, frimärken och Nobeldiplom. I sitt tavelmåleri förevigade han helst familjen, hemstadens gatu-

Sven Ljungbergs ateljé.

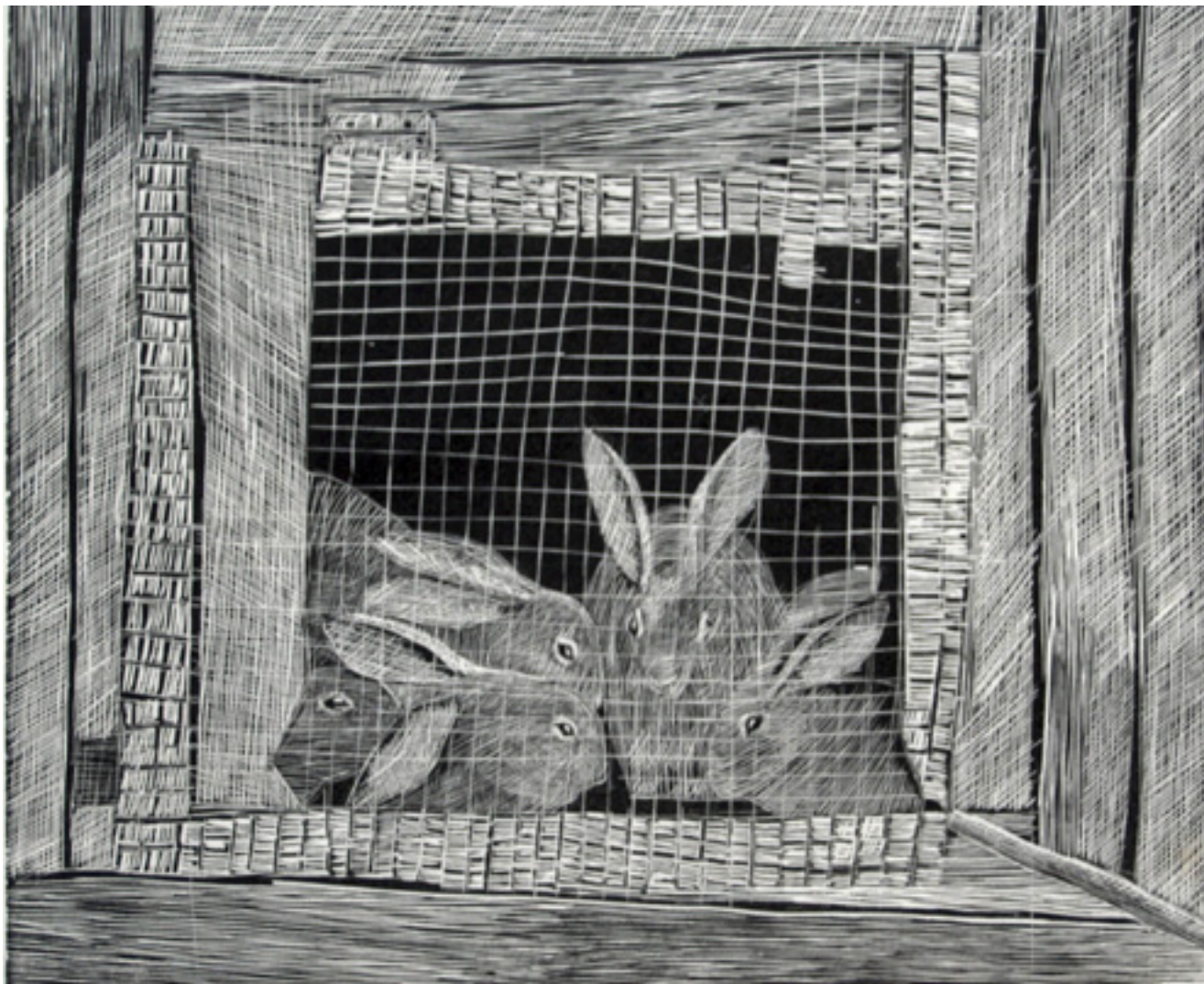
miljöer med hus och människor i arbete och rörelse, lekande barn, årstider, växter och djur. Ett flertal gånger har barndomshemmet förevigats. Också i text skildrade han hemstaden, familjen och sin egen livstavla. Av hans böcker kan nämnas *Parvus* med minnesbilder från barndomen, *Elof och Blända* där föräldrarnas liv och historia skildras och *Ljungbergs Ljungby* där staden står i blickfånget.

Bland Svens mest spridda arbeten märks illustrationer av romaner av Per Lagerkvist, Ivar Lo-Johansson och Vilhelm Moberg. Till hans mer monumentala verk hör fresken *Noaks ark* i Ljungby församlingshem 1960, Ljungby gamla torg i

en mosaik i Hotell Terazza på 1960-talet, mosaiker för Södra Skogsägarna 1968, absidmosaikerna *Den nya staden* i Gottsunda kyrka i Uppsala 1980 och mosaiken *Den heroiska perioden. Arbetarrörelsens historia i Sverige* i Folkets Hus i Stockholm 1968. Hans sista stora målningar var *Skapelsen* och *Via Dolorosa* i Annelundskyrkan i Ljungby från 2002.

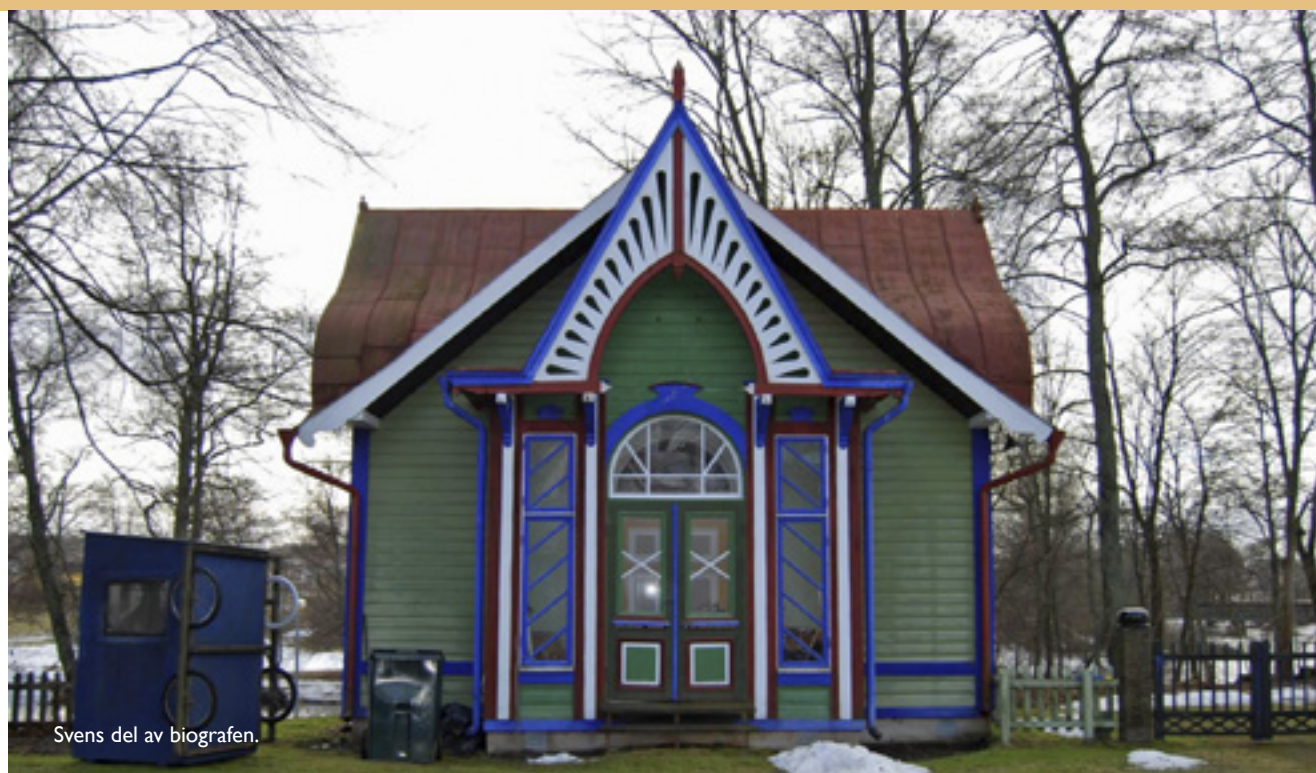
Både Sigge och Sven var engagerade i stadsplaneringen i Ljungby under 1960-talet och även därefter, då de ansåg att staden hanterades alltför ovarsamt. De förespråkade en mer färgrik stad, något Sigge praktiskt bidrog till genom målerifirman. Sven var ofta samhällskritisk i sina bilder men ock-

Kaniner 2010.

så i text, däribland författade han hundratals insändare samt boken *Vi vet bäst*, en uppgörelse med maktavare och maktbruk. Ett handgripligt agerande var när Cosmorama/Sagabio-grafen på Stora torget, tidigare serveringslokal från Ljungbyutställningen 1905, var rivningshotad vid 1960-talets slut. Den

köptes då till hälften var av Sigge och Sven, och inreddes till ateljé respektive tavelförråd. Målade i klara färger står de idag kvar i kvarteret Gertrud.

Elofs och sönernas avtryck i staden

Familjens målerifirma

Målarverkstaden låg alltid i närheten av Stora torget, men lokalerna varierade. Några av målarna var anställda i firman i decennier. All färg köptes från leverantörerna Eugen Wingård, Nordström & Sjögren och Lindqvist & Wahlström i Malmö. Elof hade gått i lära hos danske mästaren Laaris och dennes far Greger, och var en skicklig schablon- och ådringsmålare. Ett exempel som finns bevarat idag är schablonerna i taket i gamla tingshuset, idag Ljungby museum.

Företagets verksamhet var bred och förändrades över tid. Till uppdragen hörde fasadmåleri, invändigt schablon- och ådringsmåleri och måleriet på järnvägsstationerna på Skåne-Smålands järnväg. Därtill kom målning av vägmärken åt Vägkassan och dekoration av kransband till begravningar. Målarfirman ägnade stora delar av somrarna åt målning av ortens utsirat snickrade trävillor. Ljungbergfärgerna, de färgstarka och varierade kulörer familjen helst använde sig av, betraktas idag som en viktig del av staden Ljungbys egenart och kultur.

Familjen, formen och färgen

Familjen Ljungberg har genom sin verksamhet i hög grad präglat Ljungbys gestaltning, och många byggnader bär eller har burit spår av flera medlemmar ur familjen. Elof och senare Sigge hade flera arbeten i stadshotellet fram till att detta brann, och både Elof, Sigge och Sven har gjort arbeten i Ljungby kyrka, i ett tidsspänn från 1926 till 1996. Till Elofs

främsta arbeten synliga idag hör måleri i de två stora trappuppgångarna i Tellushuset vid Stora torget från ca 1905. Sven skriver i *Elof och Blända*:

”Det är en framgångsrik skohandlare som bygger. Det ska bli manufaktur, tryckeri med tobakshandel och konditori, guldsmed och urmakeri. Det blir stora paradvåningar med högt till tak. Köpingens första tandläkare ska ha praktik en trappa upp. [...] Elof hade i det stora tegelhuset vid torget gjort eleganta dekorationer i taken upp genom trapphusen, såsom till exempel jugendrosor, slingor och streck i olika färger. Strecken krävde precision och exakthet. Med limfärg i penseln är det en konst som kräver stor säkerhet och kännedom om materialet. Men det hade Elof.”

Som byggmästare var Elof självlärd. Vid sidan om sin egen villa kom han att rita flera villor och affärshus i Ljungby, häribland två hus till en rik slaktare på Kungsgatan 3 och 5 i kv Smedjan. De uppfördes i början av 1900-talet och det äldsta är byggt av virke från Ljungby gamla lasarett. Husen hör tydligt samman samtidigt som de i detaljutformning och fasadkulör skiljer sig åt. Elof ritade också en stor villa till Bländas bror, kakelugnsmakare Sjöberg, på Bolmstadsvägen.

Sigge Ljungberg förknippas kanske starkast med ”Ljungbergfärgerna”, ett begrepp som betecknar den karaktäristiska blandning av relativt starka färger i harmonisk helhet som man ofta ser på portar målade av Ljungbergs målarfirma. Exempel utgör Tingshuset från 1902, Gästgivaregården och Gamla Tingshuset vid Gamla Torg och Strandgatan 4, tidigare Siggas eget hus. Även Sven var aktiv i smyckandet av det

Elofs schablonmåleri i museets tak.

offentliga Ljungby. Häribland märks kanske tydligast fasaddekorationen *Kvartershistoria* i sgraffito på nya posthuset 1982, i korsningen Storgatan/Kungsgatan. Sven dokumenterade också hela posthusbygget i oljemålningar och platsen framför huset har döpts till Sven Ljungbergs plats.

Tellushuset.

Målningar i entréhall i Tellushuset.

Måleri i trapphallen i Tellushuset.

De två husen i kv Smedjan idag med det äldsta till höger.

Det ena av husen i kv Smedjan på äldre vykort.

Villan på Bolmstadsvägen idag.

Färgstarkt målade dörrar till Siggas villa.

Svens sgraffito på Ljungby posthus.

Villan i kvarteret Gertrud

Kvarteret Gertrud med de i detta sammanhang viktigaste byggnaderna utmärkta.

A. Villan, B. Gärdshuset, och C. Garaget i kv Gertrud 25. D.

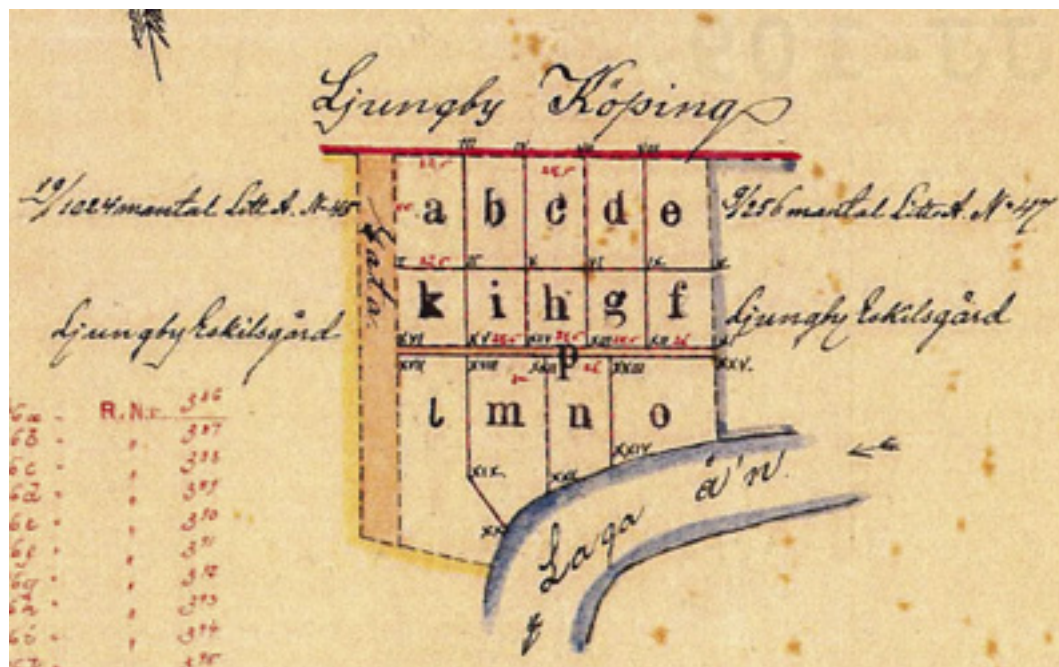
Sigge Ljungbergs hus. E.

Sven Ljungbergs hus. F. Sven

Ljungbergs ateljé. G. Ljungberg-museet.

H. Sven Ljungbergs del av biografen.

I. Sigge Ljungbergs del av biografen.

Karta över Ljungby kommuns nybyggnadsplan för kvarteret 1904.

Från betesmark till villabebyggelse

Kvarteret Gertrud ligger i södra delen av centrala Ljungby och avgränsas av ån Lagan, Kungsgatan, Villagatan och Drottninggatan. Det domineras av större trävillor från tidigt 1900-tal på flacka tomter med väl uppvuxen lummig grönska. Bebyggelsen utgör en från kulturmiljösynpunkt värdefull miljö med flera välskötta och oförvanskade villor med stora trädgårdar. Den södra delen av kvarteret mot Lagan upptas av familjen Ljungbergs byggnader och i norr mot Villagatan finns många äldre trävillor där familjen Ljungberg, främst Elof, någon gång varit inblandad i måleriet. Terrängen är brant sluttande ner mot Lagan och strandlinjen upptas av grönska och promenadstråk.

Kvarteret tillkom genom avstyckning av hagmark från Ljungby Eskilsgård, då köpingen 1904 gjorde en nybyggnadsplan med villatomter för området. Tomterna gick från början

hela vägen ner till stranden, dit man enkelt kunde ta sig då betande hästar och kor höll marken i hävd. Utmed ån fanns en gångväg och badställe med trappa och brygga. Lagan användes som transportled för timmerflottnings fram till 1940-talet.

Elof bygger sitt hus

Som nygifta hyrde Elof och Blända en lägenhet på Storgatan av "patron". Elof hade dock länge velat bo nere vid Lagan, på köpingens nybyggnadsplan, och när Edit och Nils fötts köpte han nuvarande fastigheten Gertrud 25 och började rita på det nya huset. Samtidigt målade han på patronens stora nybygge i kvarteret Betlehem och trapphusen i Tellushuset. Först byggde han ett gårdshus med brygghus för Bländas tvätt, vedbod och dass, ett gavelrum på vinden samt en lägenhet med litet kök, två små rum och veranda. Där bodde familjen under bygget av den stora villan i två våningar.

"Patrons" stora villa i kv Jerusalem.

Villan i kvarteret Gertrud 25 var en av de första som uppfördes i kvarteret. I samma veva anlades den nya Kungs-gatan som planterades med en lindallé och fick lyktstolpar av trä. Elof anlade trottoar på sin del av gatan. Efter hand bebyggdes också tomterna högre upp på Kungsgatan, och Elof anlätades då ofta för målningsarbetet.

Gertrud – Ljungbergkvarteret

I öster gränsade familjen Ljungbergs villa till ett äldre sågverk. Under vårar och somrar, när timret var uppsågat, förvandlade traktens barn platsen för stockupplag till plan för fotboll och lek. Hösten 1929 brann sågverket ner, platsen delades till villatomter och bebyggdes. 1935 byggde Sigge och hustrun Hanna ett hus på tomten närmast Gertrud 25, invid sågens tidigare infart. Elof ritade huset, hans första inspirerat av

Sigge Ljungbergs villa.

den nya tidens uttryck. ”Far, som tidigare under jugendtiden ritat flera villor, kom nu att rita ett helt modernt hus, inspirerat av den nya tiden. Men ändå inte så kalt, utan med ett kraftigt listverk intill taket, som gav en mycket fin avslutning och karaktär åt byggnaden”.

Längre fram köpte Sven den tomt precis där sågverksbyggnaden legat, öster om Siggas hus, och uppförde där en ateljé på 1950-talet och ett boningshus 1968. Hans del av den tidigare biografen står idag på sågspånshögarnas plats.

Väster om detta finns Ljungbergsmuseet, uppfört och ritat av Svens son arkitekten Pontus Ljungberg, 1990 och utbyggt 2002.

En ståtlig villa i lekfull formdräkt

Tomten på 2 220 kvadratmeter är flack och gräsklädd med en hel del större träd, buskar och en hagtornshäck. Mot Kungsgatan finns ett kort staket. Villan står med ena långsidan nästan i gatulivet, endast skiljd från gatan av en smal grässträng.

Ljungbergsmuseet med ursprunglig röd halldel till vänster.

En gångväg med gräsrefug och hamlade lindar utgör buffert mot körbanan. Husets huvudentréer är placerade på denna sida och mot gårdssidan finns en köksingång. Husgruppen med villan, gårdshus och garage är placerad på den långsträckta tomtens mitt och hålls samman av en grusad infart.

Villan uppfördes 1904 men dess stil hämtar inspiration främst från det sena 1800-talets rika och livliga formspråk, med snickarglädje och drag av schweizerstil. Kännetecknande

för 1890-talets villaarkitektur är bland annat en asymmetrisk fasadutformning, hyvlad och spontad panel som stående och liggande delas in av listverk, fasader kontrastrikt målade med oljefärg, huggen naturstenssockel, breda takutsprång med figursågade taktassar och ett uppbrutet taklandskap med frontespiser med snickarglädje i gavelspetsarna. Villan i Gertrud 25 uppvisar många av dessa drag, medan den saknar likheter med den organiska, mer symmetriska jugendstil som

Kungsgatan mot nordväst med senare planterade lindar på ena sidan och byggnadsminnet i fonden.

sedan kom att bli dominerande stilriktning under 1900-talets första decennium.

Stommen är byggd i liggande timmer på en hög sockel av huggen granit. På sadeltaket, tidigare klätt med tjärpapp, ligger idag ljusgrön målad, skivtäckt plåt. Taklinjen mot gatan

bryts av ett fasadparti med infälld balkong med stjärnbestrött räcke och rundbågad portik, en takkupa och en frontespis. Gårdsfasaden domineras av en framskjutande frontespis och i dess anslutning ligger källar- och köksingångarna. Gavelspetsarna pryds av utsirade spiror i trä och de långt utskjutande

takfallen är vitmålade med gröna figursågade taktassar. Källaren är knappt synlig i exteriören.

Det är ett välbevarat hus och förutom taket är utvändiga material, både panel och snickerier i fönster, dörrar, räcken och utsmyckning ursprungliga. Väggarna är klädda med bred

pärلسpontpanel och kälspontpanel av hyvlad furu. Panelen är omväxlande stående och liggande enligt traditionellt motiv och indelad av listverk. I lekfull snickarglädje är huset rikt utsmyckat med lövsågade detaljer.

Byggnadsminnet med husgruppen placerad på tomtens mitt. Entrépartiet på gatsidan, med enkel brokonstruktion och djärvt färgsatta finspröjsade dörrar. Foto: Stefan Höglén 2013

Utsikt över Lagan med gångväg och sluttning upp mot byggnadsminnet till vänster.

Villan sedd från Lagan. Foto: Stefan Höglin 2013.

Foto: Stefan Höglin 2013.

Entrépartiet på gatsidan, med enkel brokonstruktion och djärvt färgsatta finspröjsade dörrar. Foto: Stefan Höglin 2013.

Foto: Stefan Höglin 2013.

Villans färger

Villan har under sina dryga hundra år haft flera olika fasadfärger, som rosa, gråblå, ljusgrön, och vit. Nu har den en ljus laxrosa kulör, ett resultat av att den senaste ommålningen. Snickerier som listverk, vindskivor, fönsterfoder och knutbrädor är röda. Korspostfönstrens snickerier är engelskt röda och även vitt och grått förekommer på räcken och dörrar.

Det glasade entrépartiet mot gatan har smäckert utformade spegeldörrar färgsatta i rött, grått, grönt och vitt. Dess räcke är enkelt utfört med horisontala järnrör mellan glesa vita stolpar. Stuprör är målade klart röda.

Foto: Stefan Höglin 2013.

Stuckatur i salstaket på övre plan.

Inne i huset

Husets yta är 205 kvadratmeter med biareal 30, och rymmer en bostad på varje plan. De nås via separata entréer från Kungsgatan och nedre plan har också köksingång på gårdssidan. Planlösning-en på nedre plan är genomgående med kök och kamrar i norr, en sal i våningens mitt och i söder salong

och sovrum. På övre plan är grundplanen detsamma men i motsatt väderstreck. I villan finns ursprungliga stuckaturer i taken, snickerier, spegeldörrar och kakelugnar. Färgsättningen är delvis kraftfull och minner om tidigare invånare.

Hallen på övre plan sedd från köket.

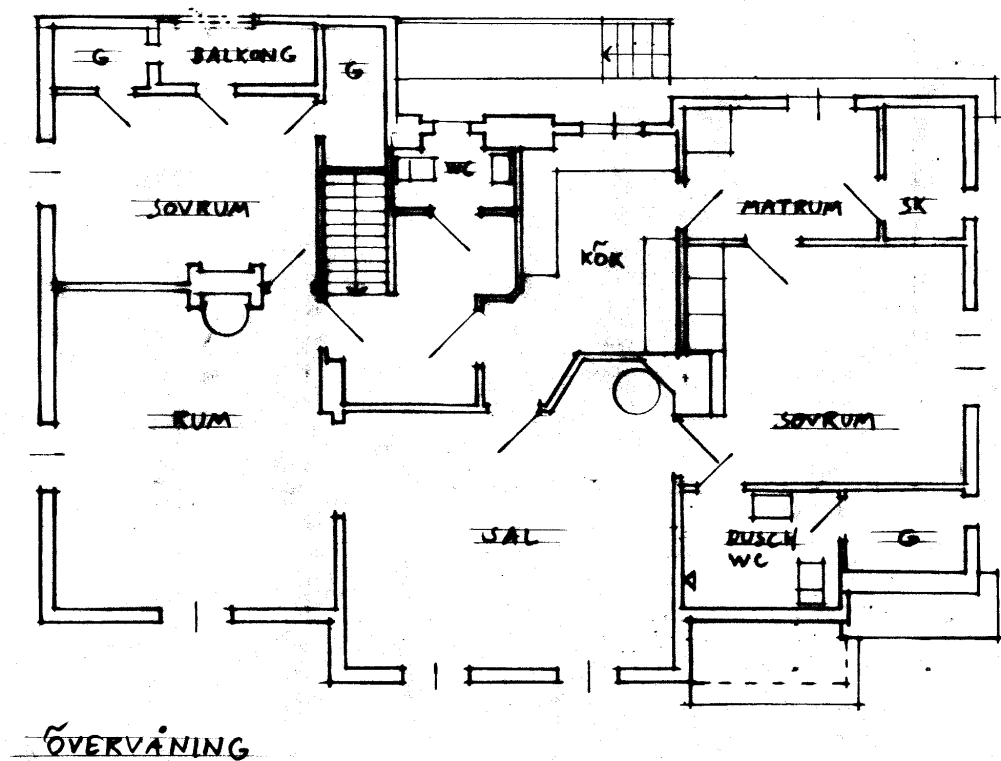
Bottenvåningen – tänkt för familjen men tidigt uthyrd

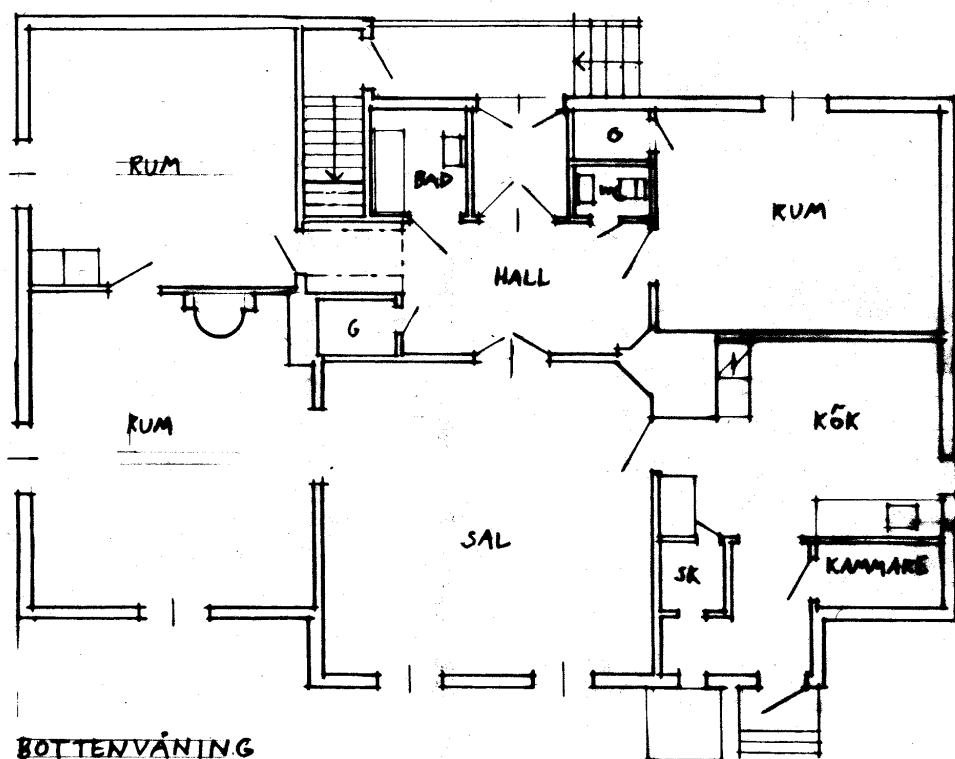
Från förstugan på bottenvåningen når man salen rakt fram och ett sovrum i öster. Mellan dessa ligger en salong. Köket i norr var från början större men fick tidigt avge yta till en pigkammare. Huset byggdes med en mindre matkällare rakt under köket, men när centralvärme sattes in 1939 grävdes en större ut, med rum för värmepanna, koks och ved samt torkrum för tvätt. Takhöjden är väl tilltagen, nyare golvmattor är inlagda och väggarna är tapetserade och målade i varierande kulörer. I boken *Elof och Blända* beskriver Sven hur Elof smyckat salstaket med vinrankor och tomtar som drack öl ur stop, och hur salongen hade väggar med inramade fält och bård upptill emot taket med rankor, blad och blommor, gjort med schabloner och satta med färg och guld för hand. Av detta är inget synligt idag.

Övervåningen – familjens bostad

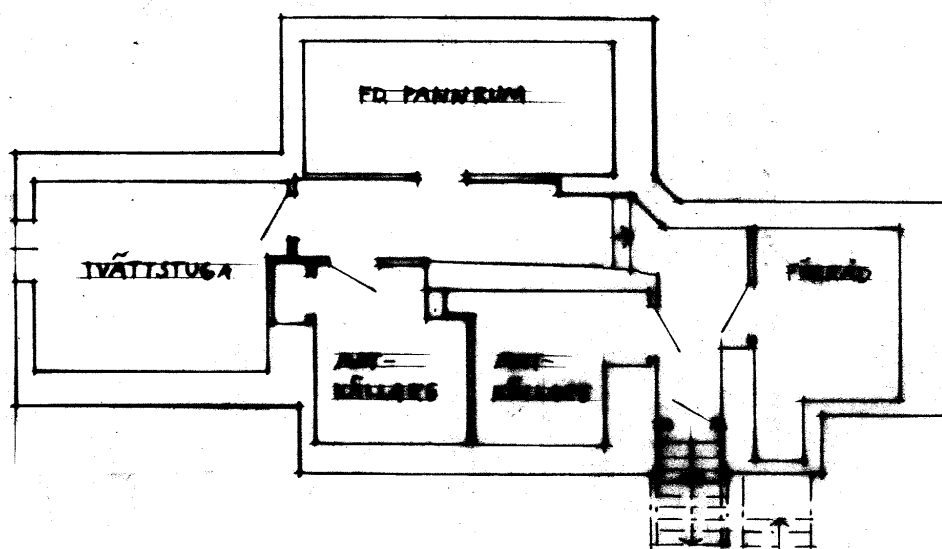
Övre våningen nås via en brant trappa. Innanför en liten förstuga ligger ett litet kök och en mindre kammare. Våningens centrala sal har klarblåa väggar och kraftig stuckatur i taket. I norra delen finns en mindre salong och innanför denna ett litet sovrum. Som helhet är bostaden färgrikt inredd, med väggar i blått och grönt och blommiga tapeter, och till detta listverk och bröstningar. Många av dess äldre spegeldörrar är flerfärgade, övriga är vitmålade i senare tid. I *Parvus* beskriver Sven hur man höll till i sängkammaren och köket om vin-

BOTTENVÅNING

KÄLLARE

Hallen på nedre plan.

Målning ovan trappen till övre plan.

tern, då övriga delen bara eldades vid jul och andra högtider, trots att huset hade ett flertal kakelugnar tillverkade av Bländas bröder, kakelugnsmakarna Sjöberg.

1930 installerades kallt rinnande vatten och man ändrade samtidigt planlösningen, så köket bytte plats med Svens och Siggas sovrum i södra änden av huset. Sven beskriver i sin självbiografiska bok *Pictor* inredningen i detta sovrum, tidigare kök, med en hög byrå i valnöt med sju lådor, mässsingsbeslag och svarvade fötter, en utdragssäng kamouflerad till dyschatell, matta, några tavlor, en vit av Elofs utsirad väggklocka, samt en garderob i ett tidigare skafferi.

Det blå huset på gården

En bit in på tomten, tvärställt mot huvudbyggnaden, står ett mindre gårdshus som Elof byggde strax innan huvudbyggnaden. Det har rektangulär planform och är 1 ½ plan högt under ett rött tegelklätt sadeltak. Fasaden är klädd med klarblått målad locklistpanel, som går hela vägen mot mark. Husets korspostfönster är vitmålade med tunna rödmålade mittlister på korsposterna.

Fönstren och en glasveranda med huvudingång är placerade på husets västra del, då denna inreddes för bostadsändamål. Verandan har nätta dubbeldörrar och snickerier i vitt, turkos och rött. Frontonen ovan entrédörrarna under dess plåtklädda tak är gulmålad och dekorerad med en palett med penslar och färgskrapor. På sydfasaden finns flera mindre dörrar som leder till tidigare dass, vedbod och brygghus.

Ugglemålning ovan hatthyllan i hallen på övre plan.

Köket på övre plan.

Salen på övre plan.

På det norra takfallet är ett takfönster upptaget, då Sven under en period hade ateljé på husets vind. Interiört är huset närmast oförändrat men har under lång tid enbart använts som förråd.

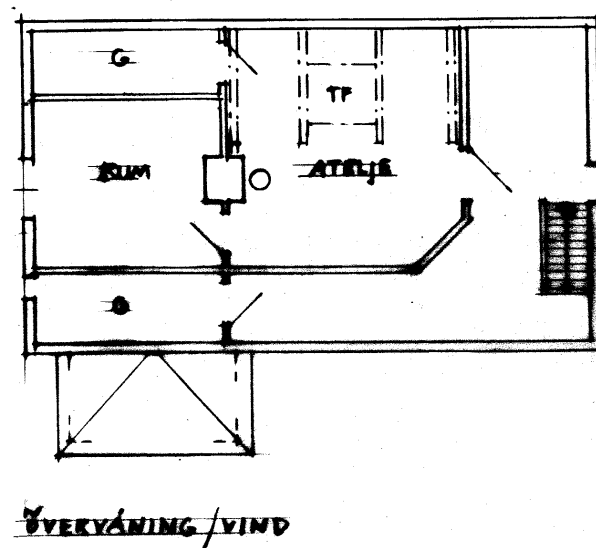
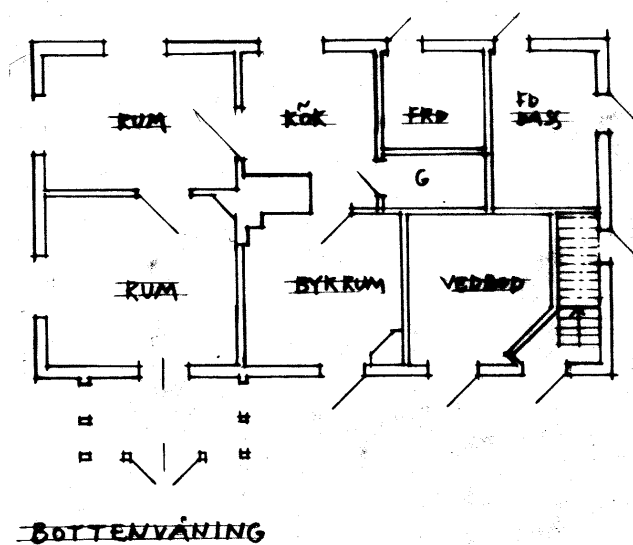
På gården ligger också ett garage som Elof uppförde när han köpte bil. Det är en låg byggnad med stående panel. På kortsidan vänd mot gården sitter pardörrar klädda med liggande panel på förvandring. Både fasader och dörrar är grönmålade.

Gårdshuset

Frontonen med palett och konstnärsvrktg.

Ritningar av ark Katinka Schartau, Kalvsvik.

Garaget till höger,
gårdshuset till vänster.

Tomten – från nyttoträdgård till rationell gräsmatta

Trädgården av idag bär inte många likheter med den som anlades i 1900-talets början. Den bär spår av det en gång funnits annat än bara gräs mellan träden och buskarna. Bäst skildras dock trädgårdens forna glans och senare nedgång i Sven Ljungbergs böcker. I *Mina motiv* beskriver han dess olika skeden, bland annat hur modernismens rationella trädgårdsideal omdanade den till en mer lättskött och stram

version, och hur gården gestaltade sig 2001, vilket är en skildring av oordning och förfall, av hur liv bytts till tystnad:

”Trädgården där uppe är numera kalare, fruktträden som förr stod tätt är borta nu, inte heller lövgrottan är kvar. Det är länge sedan den sågades ner. Här fanns ett stenparti med ormbunkar. En rest från mor Bländas tid är liljekonvaljen, som varje år kommer intill husväggen i gruset, där man en gång påtade ner dem”. [...] ”Denna gamla trädgård, som

Norra delen av gården sedd från Strandvägen. Foto: Stefan Höglin 2013.

kunde berätta om allt liv som rådde här en gång, ligger tyst och stilla här innanför hagtornshäcken. Det är nu ombytta roller med Kungsgatan där utanför, då en återvändsgata, nu en pulserande genomfartsled. Den ursprungliga hagtornen, uppblandad med lönn, lind, alm, benved (spelbom), och gullregnet, som rakat i höjden, bildar nu en tät mur som skydd mot damm och trafikens oväsen.”

Elof och Blända anlade en nyttoträdgård för självhushåll vid sin nya bostad. Man tog assistans av en trädgårdsmästare och vinbärs- och krusbärsbuskar planterades, liksom hallon och fruktträd, videkornell och blommor. Ett träd med Göterydspommon sattes invid ett staket i tomtgräns. En del av trädgården i nordöst reserverades för trädgårdsland med potatissorter som ”gammeldags röda” och ”amerikapotatis”, grönsaker och jordgubbsland. Vid huset anordnades en lind-

Södra delen av gården vid huset, sluttningen mot Lagan i fonden. Foto: Stefan Höglén 2013.

grotta och Elof tillverkade trädgårdsmöbler av ekgrenar. Man hade några höns, en gris och getter. Hönshuset fanns i nord-östra hörnet av trädgården. På krönet av backen byggde Elof "Ellens stuga".

Sven skriver:

"Ner till ån gjorde han en gång, en trappa utgrävd i jord med kanter av trä, strax nedanför satte han två granar vid varje sida av gången, och lite längre ner en allé av björkar, som gick ner bara några meter från vattnet. I hörnet mot ån satte han ännu en gran. Där nere fanns redan en stor ek. Vid

tomtgränserna åt sidan byggde han ett spjälstaket, inte längre ut än att folk kunde passera förbi. På sluttningen planterade han träd i en ring och snickrade ett jordfast bord med bänkar till. Runt hela tomten var staket tills häcken växte sig stor nog att avgränsa. Han satte några lindar, bok, alm och ek också. De plantorna tog han från föräldrahemmet. Almen blev med tiden jättelik och ett vådräd med många starholkar i. Av vinbärsbuskarna blev det stora buskage, där barnen kunde leka kurrägömma."

Sven Ljungbergs villa från 1968.

Den förgyllda dörren med
djurmotiv på Svens villa.

Övriga Ljungbergbyggnader i kvarteret

Närmast fastigheten Gertrud 25 ligger Sigge Ljungbergs tidigare hus. Det har ett i stora drag funktionalistiskt formspråk med lodrätt indelade fönster över hörn och ett flackt, valmat tegeltäckt sadeltak. Dess rikt profilerade dörrar, knutbrädor och profilerade takgesims uppvisar dock inspiration från en mer dekorerad allmogestil. Gesimsen, fönster, knutbrädor och listverk är målade i rött och grönt. Husets dörrar är färgsatta i grönt, rött och vitt och dess stående locklistpanel är gulmålad. I tomtens södra del, mot Lagan, står Sigges del av den gamla Cosmoramabiografen, målad i rosa med tak och stuprör i blått samt vita snickerier med blå detaljer.

Sven Ljungbergs avbildning av barndomshemmet 1967.

Öster om Siggas hus ligger Ljungbergsmuseet, initierat och byggt av familjen Ljungberg. Det har en högrest utställningshall med rödmålad tegelfasad och en, senare tillbyggd, låg vitputsad länga med stora glasparter som rymmer mindre utställningsrum, administrativa delar, caférum, reception och shop. Dess ena långsida gränsar till gårdsplanen framför

Sven Ljungbergs avbildning av barndomshemmet på 1970-talet.

Sven Ljungbergs avbildning av barndomshemmet 1975.

Sven Ljungbergs villa, byggd i en våning med ultramarinblå locklistpanel och röda och vita snickerier. Huset har ett tungt sadeltak och dess ytterdörr är målad i guld med reliefer av djur i ett regelbundet ruttmönster. Svens ateljé, vinkelställd mellan museet och villan, har en kubisk form med fasader i rött tegel och en hög fris målad med geometriskt blåvitt mönster under ett flackt sadeltak. Stora fönsterpartier finns åt norr och väster, fönsterlösa murar åt söder och öster. Gården

nås via en grind i söder. Intill denna står Svens del av biografen, grönmålad med snickerier i ultramarinblått, rött, vitt och grönt. Taket är målat kopparrött. Tomten sträcker ut sig mot öster där det finns fruktträd och trädgårdsland.

Husens många invånare

Från uppförandet fram till idag har det funnits hyresgäster i villan, och en lång tid även i gårdshuset. Villan byggdes med

Sven Ljungbergs avbildning av barndomshemmet 1993.

avsikten att övervån-ingen skulle hyras ut, men redan tidigt kom bostäderna att skifta plats och familjen Ljungberg bosatte sig på övre plan. Långvariga hyresgäster på nedre plan var Kapten Ström och kaptenkan. "Tant Anna" och hennes mor hyrde lägenheten på två små rum och kök i uthuset 1914-52 och kom under åren familjen Ljungberg nära.

I gårdshusets gavelrum bodde från tidigt 1900-tal i närmare trettio år Elofs yngre bror Claes. Sedan bodde Elofs andra bror Alfred, skomakare, under lång tid ömsom i tant Annas tidigare lägenhet, ömsom i vindsrummet i gårdshuset.

Alfred gjorde ett litet kök av Claes tidigare garderob och tog upp ett litet fönster på vinden. Efter honom inredde Sven ateljé i samma utrymme. Där höll han till innan han på 1950-talet byggde en ny ateljé.

Sven med familj bodde en sommar i gårdshusets vindsrum och sedan en tid på nedre plan i villan. Boken *Ljungbergs Ljungby* skrevs här. Då de flyttade till eget hus i kvarteret hyrdes våningen ut igen och idag bor sedan många år makarna Persson där. Karl, en av Elofs och Bländas söner, bodde tillsammans med hustrun Anna-Lisa i huset hela sitt liv, 93 år.

Sven Ljungbergs avbildning av barndomshemmet 1993.

De lät på 1960-talet renovera lägenheten på övre plan. Idag ägs fastigheten av Karls änka Anna-Lisa, och den har därmed varit i familjen Ljungbergs ägo i över hundra år.

Villan i Svens målningar

Sven Ljungberg målade ofta av sitt barndomshem. I en av hans tidiga målningar är villan vit med vita och ljus bruna snickerier. I *Kvarteret Elof* från 1967 målade han den ljus grön med röda snickerier, fönsterbågar i en diskret grå eller grön ton och tak i grön plåt. Gårdshuset avbildas i en färgställ-

ning lika dagens, klarblått med vita snickerier och rött tak. På målningen syns även Siggas hus, i samma färgsättning som idag. Ateljén på tomten, idag rosa, är ljusblå med röda snickerier och mörkblått tak. En målning från 1975 visar villan vit eller ljusblå med röda snickerier och mörkt plåttak.

På målningar från 1994 och 2001 är barndomshemmet målat i gulockra med fasadsnickerier i kulörer som dagens. Taket har ljusgrönt plåttak. Denna färgsättning är sannolikt den som idag sitter på huset, dock i en blekt version där det gula nu är svagt rosa.

Villans värn – vägen till byggnadsminnesförklaring

Det som idag är fastigheten Gertrud 25 styckades av från Ljungby Eskilsgård 1904. Ursprunglig beteckning var G-Ljungby Ljungby Eskilsgård 3:96. Även beteckningarna Stadsäga 65 och Lotten 2 har använts. Kvarteret har också informellt kallats för kvarteret Elof, något som möjligen är Sven Ljungbergs påfund.

Att Ljungbergsvillan besitter kulturhistoriska värden har uppmärksammats på flera sätt. Frågan om byggnadsminnesförklaring väcktes redan 1996 av dåvarande ägare Karl Ljungberg och brodern Sven, men ärendet avskrevs 2002 på grund av resursbrist.

1997 inkluderades den i ett skissartat förslag till bevarandeplan i kommunens *Vision Ljungby centrum 2015*. 1999 utförde Smålands museum en inventering, där Gertrud 25 beskrivs som en fastighet med *välbevarade byggnader i ett karaktäristiskt område, ett välbevarat kvarter med många väl-skötta oförvanskade villor från tidigt 1900-tal*, med stora lum-miga trädgårdar.

Skyddad i plan

2001 antogs *Detaljplan för del av Gertrud m m, (Ljungberg-museet m m) i Ljungby stad och kommunsamt fastighetsplan*. Den ersatte en detaljplan från 1988 och omfattar sydvästra delen av kv Gertrud och angränsande del av Lagan, häribland de till Ljungbergfamiljen knutna Gertrud 25, Ljungbergmu-seet, och Svens och Siggess tidigare hus. Syftet med planen var att möjliggöra en utbyggnad av befintligt konstmuseum och utforma skydd för värdefull kulturbebyggelse. Hela området

pekas ut som en kulturhistoriskt värdefull miljö. Gertrud 25, grannfastigheten Gertrud 10 och Siggess hus skyddas med för-vanskningsförbud, hänsynsbestämmelse gällande ny bebyg-gelse, krav på befintliga och traditionella fasad- och takmate-rial samt rivningsförbud. I samband med planen slogs också fastigheterna för museet och Svens hem samman till en, Gertrud 15. Även denna skyddas förutom rivningsförbudet som ovan. Exploateringen begränsas till en tredjedel av tom-terna och området närmast Lagan fastställs som naturmark.

I kommunens bevarandeplan 2002, vilken bygger på Smålands museums inventering, hör villan och större delen av kvarteret Gertrud till de byggnader och miljöer som ges bedömningen ”har eller rekommenderas skydd i plan”. När planen togs fram fanns inga byggnadsminnen i centrum.

Slutligen byggnadsminne

Beslut om byggnadsminnesförklaring fattades den 7 juni 2005, då frågan återaktualiserats 2004. Ägare var då Anna-Lisa Ljungberg. Förslaget tillstyrktes av Miljö- och byggnämnden i Ljungby kommun den 23 mars 2005 och en invigningscere-moni hölls den 15 december 2005.

Byggnadsminne innebär det starkaste skydd en byggnad i Sverige kan ha, och ett utpekande åtföljs av skyddsföre-skrifter, vilka för Gertrud 25 omfattar huvudbyggnad och gårdshus. Föreskrifterna anger att byggnaderna inte får rivas, flyttas, byggas om eller exteriört förändras. Ingrepp i stomme eller ändring av planlösning får inte göras och de ska under-hållas så att de inte förfaller. Vård och underhåll skall ske på

sådant sätt att kulturvärdet inte minskar. Som skyddsområde omfattas hela fastigheten, vilken inte ytterligare får bebyggas och ska hållas i sådant skick att byggnadsminnets karaktär inte förvanskas. Jämfört med det tidigare skyddet i detaljplan innebär detta ett tydligare värn av både exteriör och interiör, samt av omgivande tomt. Villan i kvarteret Gertrud 25 är tätorten Ljungbys första och hittills enda byggnadsminne.

BESLUT

Datum
2005-06-07

Ärendenummer
432-7212-04

1 (4)

Anna-Lisa Ljungberg
Kungsgatan 27
341 30 Ljungby

**Byggnadsminnesförklaring av fastigheten Gertrud 25
med byggnader i Ljungby, Ljungby kommun**

BESLUT

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 3 kap 1 § lagen
(1988:950) om kulturminnen (KML) byggnaderna i kv
Gertrud för byggnadsminne.

Länsstyrelsen meddelar enligt 3 kap 2 § samma lag
att följande skyddsföreskrifter skall gälla.

1. Byggnaderna numrerade 1-2 på bifogade karta får inte rivas, flyttas eller byggas om eller förändras beträffande exteriören.
2. I byggnaderna 1- 2 får ingrepp inte göras i stommen och planlösningen i husen får inte ändras.
3. Byggnaderna inom skall underhållas så att de inte förfaller. Vård och underhållsarbeten skall göras på sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar.
4. Skyddsområdet, som omfattar hela fastigheten, får inte bebyggas ytterligare. Området skall hållas i sådant skick att byggnadsminnets karaktär inte förvanskas.

Länsstyrelsen lämnar råd och anvisningar
beträffande underhållet av byggnaderna och vårderna
av området.

REDOGÖRELSE FÖR ÄRENDET

Fråga om byggnadsminnesförklaring väcktes av
fastighetsägaren Karl Ljungberg och brodern Sven

C:\DOCUMENT\GERTRUD 25 I LJUNGBY BM FÖRKLARING BESLUT.DOC

Postadress	Gataadress	Telefon	Telefax	E-post	Hemsida
351 86 VÄXJÖ	Kungsgatan 8	0470-860 00	0470-862 20	lansstyrelsen@lgt.se	www.lgt.se
Kontakt i detta ärende					
Margit Forström		0470-864 88	0470-862 55		

BESLUT

Datum
2005-06-07Ärendenummer
432-7212-04

2 (4)

Ljungberg 1996. Länsstyrelsen underrättade lantmäterimyndigheten i Växjö den 12 juli 1996. Ärendet har remitterats till Smålands museum som tillstyrkt byggnadsminnesförklaring.

På grund av resursbrist avskrev Länsstyrelsen ärendet i december 2002. Det aktualiserades åter under slutet av 2004 och Länsstyrelsen underrättade Lantmäteriet i Ljungby den 17 november 2004 att fråga om byggnadsminnesförklaring väckts.

I den rullande treårsplan för byggnadsminnesförklaringar, som Länsstyrelsen tog beslut om 2003, har bostadshuset vid Kungsgatan med tillhörande miljö i kv Gertrud högsta prioritet.

Ägaren Anna-Lisa Ljungberg har genom skrivelse den 3 februari 2005 från sin sväger konstnären Sven Ljungberg förklarat sig inte ha något att erinra mot förslaget till skyddsföreskrifter.

Miljö- och byggnämnden i Ljungby kommun tillstyrker förslaget till byggnadsminnesförklaring enligt protokoll från sammanträde den 23 mars 2005.

Kultur- och fritidsnämnden har också genom protokollsutdrag från sitt möte den 23 mars 2005 meddelat att nämnden inte har några erinringar till förslaget.

MOTIVERING

Byggnaderna på fastigheten Gertrud 25 tillhör den verkligt genuina bebyggelsen i Ljungby. Huvudbyggnaden vid Kungsgatan är ritad och uppförd 1904 av Ljungbyprofilen Elof Ljungberg, som var verksam som byggare och målarmästare i Ljungby under en följd av år i början av 1900-talet. Det mindre av husen är äldre och fungerade som familjens bostadshus medan det större huset byggdes. Detta hus användes senare framför allt som tvättstuga.

Huset vid Kungsgatan är ett bra exempel på Elof Ljungbergs byggnadsstil, som i början av seklet var byggda i en blommande sekelskiftesarkitektur och senare övergick i 20-tals klassicism och funktionalism. Exempel på den senare arkitekturen

BESLUT

Datum
2005-06-07

Ärendenummer
432-7212-04

3 (4)

finns i byggnader av Elof Ljungbergs hand i centrala Ljungby. Flera av de kakelugnar som finns i bägge husen är tillverkade av kakelugnsmakarna Sjöberg, svågrar till Elof Ljungberg.

Byggnaderna i kv Gertrud 25 med omgivande trädgårdsmiljö är av kulturhistoriskt intresse genom sin tidstypiska byggnadsstil och genom anknytningen till Ljungbergprofilen Elof Ljungberg och hans familj som under minst ett sekel satt sin prägel på Ljungbys bebyggelse.

I närmiljön ligger Ljungbergsmuseet och andra byggnader, som visar en intressant utveckling av senare tiders arkitektur utförd av familjen Ljungberg.

ÖVRIGA UPPLYSNINGAR

Om det finns särskilda skäl får Länsstyrelsen enligt 3 kap 14 § KML lämna tillstånd till ändring av ett byggnadsminne i strid mot skyddsföreskrifterna.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Detta beslut kan överklagas hos Länsrätten i Kronobergs län inom tre veckor från den dag Ni fick del av beslutet, bilaga formulär 1. Beträffande Riksantikvarieämbetet, som företräder det allmänna, skall ev överklagande ha inkommit inom tre veckor från beslutsdatum.

Claes Sjöblom

Margit Forsström

Delgivningssätt

Med delgivningskvitto

Bilagor

Karta

LÄNSSTYRELSEN
I KRONOBERGS LÄN

BESLUT
Datum
2005-06-07

Ärendenummer
432-7212-04

4 (6)

Kopia för kännedom till

Riksantikvarieämbetet, Box 5405, 114 84 STOCKHOLM
Smålands museum, Box 102, 351 04 VÄXJÖ
Ljungby kommun, Miljö- och byggnämnden, Box 301,
341 00 LJUNGBY
Ljungby kommun, Kultur- och fritidsnämnden, Box 301,
341 00 Ljungby
Konstnären Sven Ljungberg, Strandgatan 7,
343 30 LJUNGBY
Fastighetsregistret, Lantmäteriet, Hantverkareg 16,
341 36 LJUNGBY
Samhällsutvecklingenheten/plan
" " " /kultur

Källor och litteratur

Tryckta källor

Björk, C., Nordling, L. och Reppen, L. Så byggdes villan: svensk villaarkitektur från 1890 till 2010. Stockholm: Formas 2009

Granath, O., Ljungberg, S. och Ljungberg, P. Sigge Ljungberg: målare, berättare och konstnär. Stockholm: Almlöf 2006

Lidén, A. Sven Ljungberg: målare. Stockholm: Bonnier 1986

Ljungberg, S. Elof och Blända. Stockholm: Alba 1992

Ljungberg, S. Hemma och borta. Stockholm: Almlöf 2007

Ljungberg, S. Ljungbergs Ljungby. Stockholm: Bonniers 1968

Ljungberg, S. Mina motiv. Stockholm: Atlantis 2001

Ljungberg, S. Målarbok. Stockholm: Atlantis 1999

Ljungberg, S. Parvus. Stockholm: Bonniers 1971

Ljungberg, S. Pictor. Stockholm: Bonniers 1974

Rydell, S. Boken om Ljungby. Ljungby: Skapande ord 2005

Otryckta källor

Byggnadsinventering i Ljungby centrum 1999 Smålands museum

Byggnadsminnesförklaring av fastigheten Gertrud 25 med byggnader i Ljungby, Ljungby kommun Beslut Länsstyrelsen i Kronobergs län 2005-06-07

Detaljplan för del av Gertrud mm, (Ljungberg-museet m m) i Ljungby stad och kommun Ljungby kommun antagen 2001-02-22, laga kraft 2001-03-22

Fastighetsplan för del av kv Gertrud i Ljungby stad Ljungby kommun 2001-02-22, laga kraft 2001-03-22

Fastighetsreglering berörande Gertrud 4, 10, 14, 15, 24, stadsägorna 64, 65, 66 och 2012 m m

Fastighetsbildningsmyndigheten Ljungby kommun 1989-06-16

Karta Avstyckning av del av Ljungby Eskilsgård, nuvarande kv Gertrud Ljungby kommun 1904-06-15

Kulturmiljöplan – Kulturbärande byggnader & miljöer i Ljungby centrum Ljungby kommun 2002-09-26

Ljungby kn, Gertrud 25, kvarteret Gertrud 25 Bebyggelseregistret Riksantikvarieämbetet 2010-11-30

Lokal fastighetsinformation Ljungby Gertrud 25 Infovisaren 2011-02-05

Vision Ljungby centrum 2015 Ljungby kommun 1997-06-16

Min vän Sven : Minnesprogram inspelade strax före och efter hans död. Ljungby: Skapande Ord i samarbete med Sveriges Radio Kronoberg 2010

Sven Ljungberg berättar: Minnesbilder från en konstnärs liv och hans stad. Ur: *Sven Ljungberg berättar.* Samtalspartner Sölve Rydell. Ljungby: Skapande Ord i samarbete med Sveriges Radio Kronoberg 2000

Informanter

Rolf Andersson, lokallistoriskt kunnig, guidar om gamla Ljungby, 2011-02-08

Conny Berg, Ljungbergmuseet, 2011-02-09 och 2011-03-15

Bertil Johannesson, bygglovshandläggare Ljungby kommun, 2011-02-08

Henrik Johansson, planchef/stadsarkitekt Ljungby kommun, 2011-01-28

Pontus Ljungberg, chef för Ljungbergmuseet, januari 2011 och 2011-03-15

Gunnar och Ingrid Persson, hyresgäster Gertrud 25, 2011-02-08

Sölve Rydell, författare och vän till Sven Ljungberg, olika tillfällen januari 2011

Jan Svensson, tidigare stadsarkitekt Ljungby kommun, 2011-01-28

Bilder och kartor

Sven Ljungbergs och Sigge Ljungbergs verk samt familjefotografier är här återgivna med tillstånd av Pontus Ljungberg och Ljungbergmuseet. Historiska kartor tillhör Lantmäteriet. Övriga äldre fotografier har använts med tillstånd av Ljungby Stadsarkiv, och tillhör samlingarna Hertzbergs Foto, Ljungby respektive Gunnar Sjöholms vykortssamling.

